Grunnloven som symbol

Nasjonen i glass og ramme

Grunnloven 1814 har en særlig sentral plass i nasjonens felles bevissthet. Så godt som alle nordmenn sier at de kjenner til grunnloven og ni av ti mener den er svært viktig. Den oppfattes som grunnlaget for vårt demokrati og for landets suverenitet og frihet. Grunnloven er også med og gir nordmenn en følelse av trygghet.

Samtidig er det trolig slik at svært få av dem som sier dette, kjenner til innholdet i grunnloven og de ulike lovparagrafer. I en ny kommentarutgave til grunnloven heter det at selve grunnlovsteksten er lite opplysende for gjeldende statsskikk, at praksis dels har utfylt og dels har satt bestemmelser til side, og at den er skrevet i et alderdommelig språk som ofte er vanskelig å forstå.

Når grunnloven oppleves som så viktig er det neppe fordi lovteksten er folkelesning, men fordi den oppfattes som et grunnlag for nasjonen og demokratiet og dermed som gjenstand for tillit og respekt. Grunnloven er noe mer enn en lovtekst. Den er et av våre viktigste nasjonale symbol og feires årlig på Grunnlovsdagen 17.mai. Grunnloven 1814 er en skrift som mange steder er satt i glass og ramme og hengt på veggen som nasjonalt symbol i hjem, skoler og kommunehus.

Grunnlovens menn ...

Et symbol handler om hvilke assosiasjoner og forestillinger vi knytter til et ord . En vanlig assosiasjon når man hører om den norske grunnloven er trolig Oscar Wergelands berømte maleri: «Eidsvold 1814». Da bildet ble malt i 1882-85, var det et hovedanliggende for maleren og giveren at Riksforsamlingens president Christian Magnus Falsen holder opp siden med den bestemmelsen som gjaldt framtidige endringer av grunnloven og som fastsatte at de ikke måtte stride mot grunnlovens «Principer» eller «Aand».

Foto: Teigens Fotoatelier. Stortinget.

En viktig grunn til at dette bildet er blitt så berømt, er plasseringen på frontveggen for dagens riksforsamling, Stortinget. Ved å stille seg foran dette bildet viser dagens folkevalgte hvilken tradisjon de står i. Ved å også kle seg som eidsvollsmennene, kan mannlige representanter nærmest gå i ett med Riksforsamlingen 1814, slik som på dette bildet fra 175-årsjubileet for Grunnloven i 1989.

Fra Eidsvoll til Løvebakken: Stortingspresident Jo Benkow (midten), flankert av lagtingspresident Thor Knudsen og odelstingspresident Åshild Hauan. De står foran Oscar Wergelands maleri fra Riksforsamlingen i stortingssalen. Fordi ingen kvinner var medlem av forsamlingen blant Eidsvollsmennene for 175 år siden, stiller odelstingspresident Hauan i egne klær.

Foto: Dag Grundseth / Aftenposten (Scanpix)

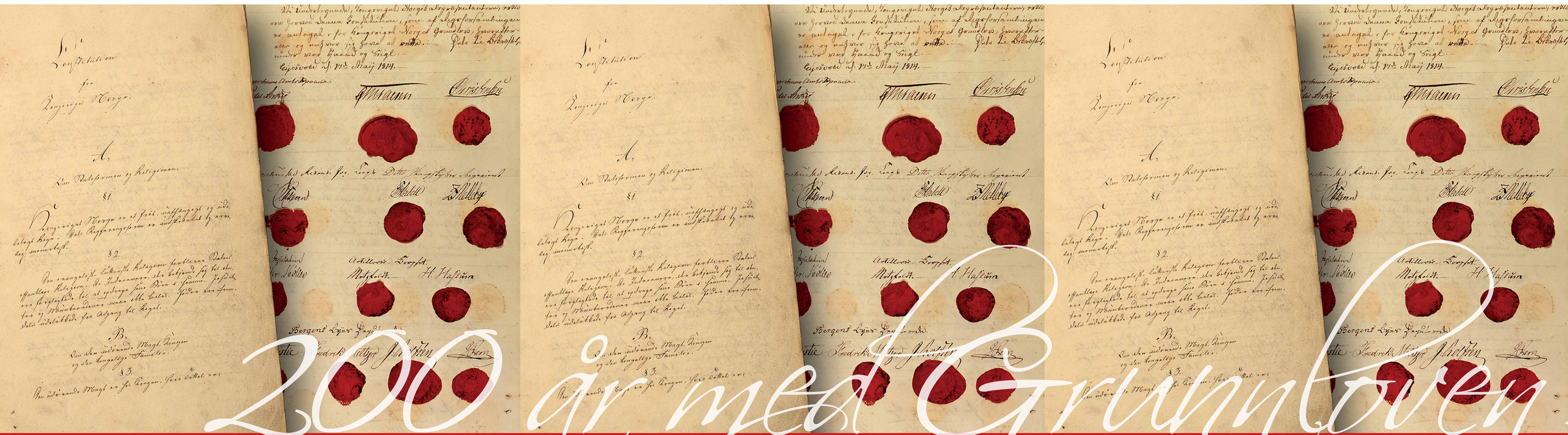

200 år med Grunnloven

Forskningsrådet

... og grunnlovens hus

Plasseringen av Riksforsamlingsmaleriet er også med og knytte sammen de to husene som fremfor noen symboliserer Grunnloven 1814; Eidsvollsbygningen og Stortinget. Når 1814 skal symboliseres i grunnlovsjubileer, for eksempel med jubileumsfrimerker, er det disse to bygningene og riksforsamlingsmaleriet som oftest er blitt brukt.

«Grunnlovsblasfemi» 1940

Dersom det er slik at Grunnloven 1814 er et symbol for oss som nasjon, kan vi forvente at grunnloven og de fenomener som forbindes med denne skal behandles med ærbødighet slik andre hellige fenomener og at handlinger som bryter med dette reageres på som «blasfemi». Et eksempel på «grunnlovsblasfemi» er den tyske okkupasjonsmakten sin propaganda på stortingsfasaden i 1940.

Rituell vask

Vaskingen av Stortingets talerstol før åpningen i 1945 fikk derfor også karakter av rituell rensing.

Bilde fra «Fredsrus til striskjorte» av Sigurd B. Hennum (red.), Schibsted Forlag, Oslo 1995.

Men menneskerettighetene går foran grunnloven

Selv om grunnloven har en opphøyet status, står den likevel ikke over alt annet. Et flertall i befolkningen (64%) mener at menneskerettighetene er viktigere enn grunnloven. Den pågående diskusjonen om å innarbeide flere menneskerettighetsbestemmeleser i grunnloven, handler ikke primært om å innarbeide menneskerettighetene i norsk lov (noe de allerede er). Når vi ser på Grunnloven 1814 som uttrykk for nasjonens fundament, handler det mer om å få inn i denne lovteksten det vi i dag oppfatter som grunnleggende verdier. Dette er verdier som må være med for at grunnloven skal beholde sin kraft som nasjonalt symbol.

FAKTA OM PROSJEKTET

Prosjekttittel:

«Grunnloven som symbol. Etnisitet, religion og konstitusjon i dagens Norge».

Ansvarlige institusjoner:

KIFO (Stiftelsen Kirkeforskning) i samarbeid med Rokkansenteret ved Universitetet i Bergen og Diakonhjemmet Høgskole i Oslo.

Prosjektleder:

Olaf Aagedal, KIFO

Forskere:

Svein Ivar Angell (Rokkansenteret),
Pål Ketil Botvar (KIFO),
Ånund Brottveit (KIFO/Diakonhjemmet Høgskole),
Sunniva E. Holberg (KIFO)

Prosjekt- og kontaktinformasjon:

www.grunnlovssymbol.no

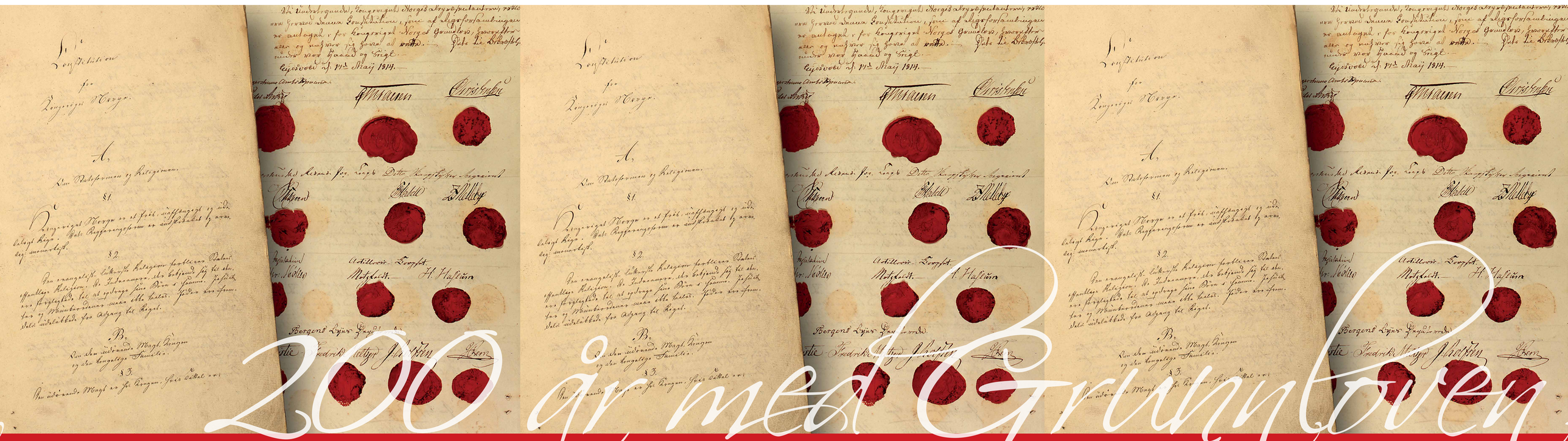

200 år med Grunnloven